

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО

Факультет економіки та бізнесу

Кафедра менеджменту та публічного адміністрування

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

Галузь знань – 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Г.В.Ортіна

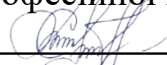
(підпис)

(ініціали та прізвище)

«_13_» _лютого_____ 2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри освітньо-
професійної програми

С.Р.Плотніченко

(підпис)

(ініціали та прізвище)

«_13_» _лютого_____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «*МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО*
ЗАХИСТУ»

Здобувач вищої освіти: _____

(підпис)

Вербій С.Ю. _____

(ПІБ здобувача)

Науковий керівник: _____

(підпис)

д.н.держ.упр., проф. Ортіна Г.В.

(учене звання, науковий ступінь, ПІБ)

Запоріжжя, 2026 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО
 факультет економіки та бізнесу
 кафедра менеджменту та публічного адміністрування

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»
 Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»
 Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
 освітньо-професійної програми
 «Публічне управління та
 адміністрування»

 Г. В. ОРТИНА
 (підпис) (ініціали та прізвище)

« 04 » листопада 2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
 менеджменту та публічного
 адміністрування

 С. Р. ПЛОТНІЧЕНКО
 (підпис) (ініціали та прізвище)

« 04 » листопада 2026 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи
 здобувачка вищої освіти

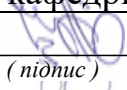
Вербій Станіслав

1. Тема кваліфікаційної магістерської роботи:
«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ»
 науковий керівник роботи д.н.держ.упр., проф. ОРТИНА Г.В.
 затверджені наказом ректора університету від «14» квітня 2025 року № 177 С
2. Строк подання кваліфікаційної магістерської роботи «2 » лютого 2026 року
3. Вихідні дані до кваліфікаційної магістерської роботи: відповідні закони України, Конституція України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, програмні документи державних органів, монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи (перелік питань, які потрібно розробити):
 - 1) Теоретико-методологічні основи місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту
 - 2) Вплив зовнішньої агресії на діяльність органів місцевого самоврядування
 - 3) Шляхи відновлення спроможності виконавчих органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту
6. Дата видачі завдання « 4 » листопада _____ 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

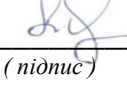
№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Відмітка про виконання
1	Затвердження плану роботи	4.11.2025	виконано
2	Розділ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА РОЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	29.11.2025	виконано
3	Розділ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	30.12.2025	виконано
4	Розділ 3 МЕХАНІЗМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	31.01.2026	виконано
5	Перевірка на плагіат	10.02.2026	виконано
6	Попередній захист роботи на кафедрі	13.02.2026	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Вербій С.Ю.

(ініціали та прізвище)

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи
(підпис)

Ортіна Г.В.

(ініціали та прізвище)

Рішення комісії про попередній захист кваліфікаційної роботи від «13» лютого 2026 рокудо захисту допущен

Члени комісії:

1. Ортіна Г.В., д.н.держ.упр., проф.
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)2. Вороніна Ю.Є., к.н.держ.упр., доц.
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)3. Горбова Н.А., к.п.н., доц.
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, підпис)**Допустити до захисту**

Завідувач кафедри менеджменту та публічного адміністрування

 С.Р. ПЛОТНІЧЕНКО « 13 » лютого 2026 р.

(підпис)

(ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА РОЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	8
1.1. Поняття, сутність і принципи цивільного захисту.....	8
1.2. Нормативно-правова база цивільного захисту в Україні.....	14
1.3. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	24
2.1. Вплив війни на систему цивільного захисту та діяльність місцевих органів влади.....	24
2.2. Оцінка готовності громад до реагування на надзвичайні ситуації.....	28
2.3. 2.3. Проблеми функціонування системи цивільного захисту на локальному рівні.....	32
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	44
3.1. Європейські моделі та стандарти цивільного захисту: можливості адаптації в Україні.....	44
3.2. Інноваційні організаційні, фінансові та цифрові механізми зміцнення системи цивільного захисту громад.....	50
3.3. 3.3. Пропозиції щодо посилення взаємодії місцевого самоврядування з ДСНС, військовими адміністраціями та населенням.....	54
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Система цивільного захисту є ключовою складовою національної безпеки та стійкості держави, оскільки забезпечує захист населення, територій, інфраструктури та навколишнього середовища від надзвичайних ситуацій природного, техногенного та воєнного характеру. В умовах широкомасштабної військової агресії проти України питання організації та ефективного функціонування цивільного захисту набуло стратегічного значення, визначаючи спроможність держави протистояти загрозам та забезпечувати безпеку громадян на всіх рівнях управління.

Особливої ваги набуває роль місцевого самоврядування, яке відповідно до Конституції України та законодавства у сфері безпеки й цивільного захисту є первинною ланкою реагування та організації заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, ліквідації їх наслідків та забезпечення життєдіяльності територіальних громад [1; 2; 4]. Децентралізаційна реформа значно розширила повноваження органів місцевого самоврядування у сфері безпеки, ресурсного забезпечення, управління комунальною інфраструктурою, що підвищує їхню відповідальність за організацію цивільного захисту населення та критичних об'єктів [6; 11].

Повномасштабна війна створила безпрецедентні виклики для функціонування системи цивільного захисту. Місцеві громади зіткнулися з ракетними ударами, артилерійськими обстрілами, мінною небезпекою, руйнуванням критичної інфраструктури, масовими переміщеннями населення, гуманітарними кризами та постійними загрозами повторних атак. У цих умовах саме на органи місцевого самоврядування покладається ключове завдання — забезпечення стійкості та безперервного функціонування місцевих систем життєзабезпечення, оперативне реагування на надзвичайні ситуації та координація взаємодії між ДСНС, військовими адміністраціями, комунальними службами і населенням [3; 8; 22].

Зростає значення інституційної спроможності громад, їхньої здатності планувати, управляти ризиками, організовувати формування цивільного захисту, забезпечувати готовність персоналу та наявність необхідних ресурсів. Дослідження ДСНС, UNDP та U-LEAD свідчать, що рівень готовності громад до надзвичайних ситуацій суттєво відрізняється, що впливає на їхню здатність забезпечувати безпеку населення в умовах воєнних загроз [14; 22; 24]. Це актуалізує потребу в поглибленому аналізі стану цивільного захисту на локальному рівні, узагальненні проблем та формуванні ефективних моделей його удосконалення в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Сучасні міжнародні підходи до цивільного захисту — Sendai Framework, стандарти ОЕСД та практики країн ЄС — визначають серед пріоритетів розвиток стійких громад, децентралізацію ризик-менеджменту, цифровізацію, міжсекторальну співпрацю, посилення локальної автономії та роль громадян у забезпеченні безпеки [12; 13; 15]. Їхня адаптація до українських реалій може підвищити ефективність місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту та зміцнити стійкість держави до кризових ситуацій.

Метою даної магістерської роботи є комплексний аналіз ролі місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту в умовах воєнного стану та розроблення науково обґрунтованих механізмів підвищення його спроможності до реагування, управління та координації у надзвичайних ситуаціях.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання:

- розкрити теоретико-методологічні основи цивільного захисту та визначити місце місцевого самоврядування в цій системі;
- проаналізувати нормативно-правові засади діяльності органів місцевої влади у сфері цивільного захисту;
- оцінити вплив війни на систему цивільного захисту та діяльність місцевих громад;
- виявити ключові проблеми та недоліки функціонування місцевих систем безпеки;

- визначити потенціал і бар'єри у готовності громад до реагування на надзвичайні ситуації;
- узагальнити європейські підходи до організації цивільного захисту та виявити можливості їх адаптації в Україні;
- розробити комплекс практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту.

Об'єктом дослідження є система цивільного захисту України.

Предметом — діяльність органів місцевого самоврядування у забезпеченні цивільного захисту в умовах воєнних загроз та післявоєнного відновлення.

Наукова новизна роботи полягає в системному обґрунтуванні ролі місцевого самоврядування як ключової ланки забезпечення цивільного захисту в умовах війни та у формуванні концептуально нових механізмів його підсилення на основі поєднання українського досвіду, міжнародних стандартів та інноваційних моделей управління.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання запропонованих моделей, рекомендацій та інструментів для розроблення місцевих програм безпеки, планів реагування на надзвичайні ситуації, а також удосконалення системи управління на рівні об'єднаних територіальних громад.

Інформаційною базою дослідження стали відповідні закони України, Конституція України, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, програмні документи державних органів, зокрема Державної служби статистики України, монографії та статті вітчизняних і зарубіжних авторів.

Структура магістерської роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Роботу викладено на 70 сторінках, з них 54 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складає 53 найменування.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі «Місцеве самоврядування у сфері цивільного захисту» здійснено комплексне дослідження теоретичних засад, нормативно-правових основ, реального стану функціонування системи цивільного захисту на рівні територіальних громад в умовах воєнного стану, а також окреслено механізми посилення ролі органів місцевого самоврядування у цій сфері з урахуванням європейських стандартів та сучасних викликів. На основі проведеного аналізу можна сформулювати такі узагальнюючі висновки.

По-перше, цивільний захист у сучасному розумінні є інтегрованою підсистемою національної безпеки, що охоплює сукупність правових, організаційних, управлінських, фінансових та інформаційних заходів, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям, готовність до них, реагування й відновлення життєдіяльності після їх настання [4; 5; 7]. Теоретичний аналіз понятійного апарату засвідчив, що цивільний захист пов'язаний не лише з реагуванням на техногенні та природні загрози, а й з воєнними ризиками, гібридними загрозами, масованими терористичними атаками й довготривалими гуманітарними кризами. Принципи пріоритету безпеки людини, превентивності, комплексності, субсидіарності, відповідальності влади та залучення громадянського суспільства, закріплені у національному законодавстві та міжнародних документах, таких як Рамкова програма Сендай та європейські стандарти управління ризиками, визначають зміст діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування у цій сфері [7; 12; 13].

По-друге, дослідження нормативно-правової бази засвідчило, що в Україні сформовано розгалужену систему правового регулювання цивільного захисту: Конституція України, Кодекс цивільного захисту, спеціальні закони про місцеве самоврядування, національну безпеку, правовий режим воєнного стану, підзаконні акти Кабінету Міністрів, а також відомчі документи ДСНС [1–4; 7–9; 22]. Вони закріплюють повноваження органів місцевого самоврядування у сфері

цивільного захисту, визначають їхню участь у функціонуванні єдиної державної системи цивільного захисту, відповідальність за стан готовності територій, створення формувань цивільного захисту, функціонування захисних споруд, оповіщення населення, організацію евакуаційних заходів тощо. Водночас аналіз показав наявність низки проблем: часткова фрагментарність правового регулювання, необхідність актуалізації окремих положень Кодексу цивільного захисту з урахуванням досвіду повномасштабної війни, недостатня деталізація механізмів міжвідомчої взаємодії на місцевому рівні, потреба в посиленні відповідальності за неналежне утримання захисних споруд та систем оповіщення [3; 4; 16; 17].

По-третє, теоретико-методологічний аналіз засвідчив, що роль місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту не обмежується виконанням окремих делегованих повноважень держави. Органи місцевого самоврядування виступають ключовими суб'єктами управління ризиками на території громади, оскільки саме вони мають найближчий до населення рівень відповідальності й компетенції у питаннях планування територій, розвитку інфраструктури, утримання об'єктів критичної інфраструктури, організації соціальних та медичних послуг, місцевого транспорту, освіти й житлово-комунального господарства [2; 19; 26]. У роботі доведено, що управлінська спроможність громад у сфері цивільного захисту включає кадровий потенціал, інституційну структуру, фінансові ресурси, інформаційно-аналітичні системи, локальні нормативні акти, а також рівень довіри населення та налагодженість партнерств із державними структурами й недержавними організаціями [18; 21; 24; 26].

У другому розділі на основі офіційних даних, аналітичних звітів міжнародних організацій і національних досліджень показано, що повномасштабна війна стала безпрецедентним викликом для системи цивільного захисту та місцевого самоврядування. Війна спричинила різке зростання кількості та інтенсивності надзвичайних ситуацій, зумовлених ракетними

ударами, артилерійськими обстрілами, руйнуванням критичної інфраструктури, мінною небезпекою, техногенними аваріями, масовими пожежами, гуманітарними кризами та внутрішнім переміщенням населення [3; 14; 15; 27]. Аналіз показав, що на значній частині територій, особливо прифронтових і деокупованих, місцеві системи цивільного захисту виявилися неготовими до такого масштабу загроз: відсутність або недостатність укриттів, застарілі схеми оповіщення, брак засобів індивідуального захисту, низький рівень обізнаності населення, невідпрацьованість евакуаційних планів, слабка координація між органами влади та службами реагування [14; 18; 22; 24].

Оцінка готовності громад до реагування на надзвичайні ситуації засвідчила суттєву неоднорідність показників між різними територіальними громадами. Громади з потужнішим фінансовим потенціалом, розвиненою інституційною структурою, налагодженою співпрацею з міжнародними партнерами, як правило, продемонстрували вищий рівень готовності: наявність оновлених планів цивільного захисту, функціональних систем оповіщення, частково модернізованих укриттів, підготовлених добровільних формувань, регулярних навчань для населення [14; 24; 26]. Натомість громади, що тривалий час недофінансовували безпековий компонент, або ті, які зазнали значних руйнувань і втратили частину кадрового потенціалу, мають критичні прогалини в організації цивільного захисту. У роботі узагальнено, що головними проблемами залишаються кадровий дефіцит фахівців з питань ЦЗ, нестача фінансових ресурсів, фрагментарність планування, низький рівень цифровізації та обмежена участь населення в заходах безпеки [17; 19; 21; 24].

Окрему увагу приділено проблемам функціонування системи цивільного захисту на локальному рівні в умовах воєнного стану. Встановлено, що на прифронтових та звільнених територіях основними бар'єрами є руйнування або пошкодження об'єктів критичної інфраструктури, втрати документальних баз, слабка інтегрованість місцевих систем оповіщення з державними платформами, обмежений доступ до фінансування, високий рівень

психологічного виснаження персоналу й населення, а також інформаційні загрози й дезінформація [14; 15; 22; 27]. Аналіз показав, що без системної підтримки з боку держави і міжнародних партнерів такі громади не можуть самостійно відновити повноцінну спроможність у сфері цивільного захисту. Однак саме ці громади є критично важливими для національної безпеки, оскільки вони приймають на себе основний удар ворожих атак, забезпечують евакуацію, розміщення ВПО, гуманітарну допомогу та відновлення базових послуг.

Дослідження європейських моделей цивільного захисту (підходи країн ЄС, Великої Британії, досвід FEMA та Міжнародної федерації Червоного Хреста) показало, що ключовими характеристиками сучасних систем є багаторівневність, чітка координація між рівнями влади, структуровані механізми взаємодії з місцевими громадами, орієнтація на управління ризиками, а не лише на реагування, розвинена система підготовки персоналу та добровольців, використання цифрових платформ для моніторингу загроз і комунікації з населенням [12; 13; 23; 28–30]. У більшості моделей наголошується на принципі «усе суспільство» (whole-of-society approach), який передбачає активне залучення органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій, освітніх закладів та громадян до формування культури безпеки й стійкості до катастроф.

На основі порівняльного аналізу сформовано алгоритм адаптації європейських стандартів цивільного захисту до умов українських громад. Він включає: гармонізацію національного законодавства та підзаконних актів із положеннями Рамкової програми Сендай та директив ЄС; посилення ролі місцевого самоврядування в управлінні ризиками шляхом розширення повноважень і ресурсного забезпечення; розроблення місцевих стратегій безпеки й стійкості; створення системи багаторівневої координації між центральними органами, ДСНС, військовими адміністраціями та громадами; розбудову системи підготовки кадрів та добровольчих формувань цивільного захисту;

впровадження цифрових платформ моніторингу ризиків та інформування населення; розвиток партнерств із міжнародними та донорськими структурами [10–13; 18; 21; 23–25; 28–30]. Такий підхід дозволяє перейти від фрагментарних реакцій до системного, стратегічно орієнтованого управління безпекою на місцевому рівні.

У роботі розроблено і обґрунтовано комплекс практичних пропозицій щодо посилення ролі місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту. Серед ключових напрямів: інституційне зміцнення структур цивільного захисту при органах місцевого самоврядування; формування в громадах постійно діючих координаційних центрів або ситуаційних комітетів; створення й оновлення локальних програм безпеки; розроблення карт ризиків та вразливості територій; систематичне проведення навчань для населення, посадових осіб, добровольців; розвиток публічно-приватних партнерств у сфері модернізації укриттів, систем оповіщення, інженерного захисту; запровадження цифрових сервісів для інформування населення про загрози, укриття та маршрути евакуації; розширення можливостей громад щодо залучення грантових ресурсів на проекти з цивільного захисту [19–21; 23–26; 29; 30]. Окрема увага приділена необхідності посилення комунікації між місцевими радами, підрозділами ДСНС, військовими адміністраціями, органами охорони здоров'я та освіти.

Загалом результати дослідження дають підстави стверджувати, що місцеве самоврядування у сфері цивільного захисту є одним із ключових чинників стійкості держави до воєнних та інших кризових викликів. Ефективність системи цивільного захисту значною мірою залежить від того, наскільки спроможними є територіальні громади, їхні виконавчі органи, наскільки вони забезпечені кадрами, фінансами, технічними ресурсами, правовими та організаційними інструментами, а також наскільки активно до процесів безпеки залучене населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. Офіційний вебпортал Верховної Ради України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.
3. Закон України «Про цивільний захист населення» від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII.
5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII.
6. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 р. № 11.
9. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» від 26.06.2013 р. № 444.
11. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки. КМУ, 2020.
12. UNDP Ukraine. Local Governance Recovery Framework. – Київ, 2023. – 112 с.
13. OECD. Building Resilient Regions for Crisis Response. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 86 p.
14. World Bank. Damage and Needs Assessment of Ukraine. – Washington, 2023. – 198 p.
15. EU Civil Protection Mechanism Report. European Commission, 2022. – 77 p.

16. USAID. Strengthening Local Governance and Emergency Response in Ukraine. – 2022. – 54 p.
17. ДСНС України. Щорічна доповідь про стан техногенної та природної безпеки. – Київ, 2023. – 324 с.
18. Мінрегіон України. Аналітичний звіт щодо функціонування громад у період воєнного стану. – Київ, 2023. – 88 с.
18. Куйбіда В. Управління розвитком територіальних громад. – Київ: НАДУ, 2020. – 276 с.
19. Романюк С. Місцеве самоврядування в умовах кризи: інституційна спроможність. – Київ: НАДУ, 2021. – 244 с.
20. Білинська М. Публічне управління в умовах надзвичайних ситуацій. – Київ: НАДУ, 2019. – 198 с.
21. Коліушко І. Органи місцевого самоврядування: правові засади діяльності. – Київ: Лібра, 2018. – 192 с.
22. Тертичка В. Публічне адміністрування в умовах ризиків та невизначеності. – Київ: НАДУ, 2022. – 230 с.
23. Дмитрієв А. Механізми державного управління у сфері цивільного захисту. – Харків: ХНУВС, 2020. – 310 с.
24. Городинська І. Роль місцевого самоврядування у забезпеченні цивільного захисту населення // Публічне управління і регіональний розвиток. – 2021. – № 4. – С. 102–115.
25. Осташко Т. Координація діяльності органів місцевої влади в умовах надзвичайних ситуацій // Вісник НАДУ. – 2020. – № 2. – С. 55–67.
26. Скакун О. Забезпечення стійкості територіальних громад під час надзвичайних ситуацій // Право України. – 2022. – № 7. – С. 34–48.
27. Кучеренко О. Механізми кризового реагування в органах місцевого самоврядування // Демократичне врядування. – 2023. – № 30. – С. 11–25.
28. Ткаченко В. Фінансове забезпечення цивільного захисту на місцевому рівні // Економіка та держава. – 2022. – № 9. – С. 87–92.

29. Золотарьова О. Інформаційна безпека громад у сфері цивільного захисту // Інформаційне суспільство. – 2023. – № 3. – С. 45–54.

30. ДСНС України. Офіційний портал.

URL: <https://dsns.gov.ua/>